

HATAY ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİNİN SWOT ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan SERİN¹, Yunus ŞAHİN^{1*}, Selver OKTAY¹

¹Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü, Orman Fakültesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş

*Sorumlu Yazar: ysahin@ksu.edu.tr

Hasan SERİN: <https://orcid.org/0000-0003-4359-0074>

Yunus ŞAHİN: <https://orcid.org/0000-0002-5193-5098>

Selver OKTAY: <https://orcid.org/0000-0003-1697-7943>

Please cite this article as: Serin, H., Şahin, Y., & Oktay, S. (2019). Determination of non-wood forest products in Hatay province with swot analysis. *Turkish Journal of Forest Science*, 3(1), 84-92.

ESER BİLGİSİ

Arastırma Makalesi

Gelis 29 Kasım 2018

Düzeltilmelerin gelisi 3 Aralık 2018

Kabul 5 Aralık 2018

Yayınlanma 29 Nisan 2019

ÖZET: Akdeniz bölgesi içinde bulunduğu coğrafi şartlar nedeniyle odun dışı orman ürünleri açısından zengin kaynaklara sahiptir. Akdeniz bölgesinde yer alan Hatay ilinde bulunan önemli odun dışı orman ürünleri; Fıstık Çamı, Defne, Adaçayı, Menengiç, Kekik, Meşe, Keçiboynuzu, İhlamur, Andız ve Çakşır otudur. Bu ilimizde bulunan odun dışı orman ürünlerinin potansiyel fırsatları göstermesi ve bunlardan yararlanmamızı sağlamak için stratejik bir yöntemden faydalanılmıştır. Bu çalışmamızda Hatay ili odun dışı orman ürünlerinin Güçlü yönü (G), Zayıf yönü (Z), Fırsatları (F) ve Tehditleri (T) (GZFT) araştırarak gerekli öneriler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: GZFT, strateji, odun dışı orman ürünleri, Hatay

DETERMINATION OF NON-WOOD FOREST PRODUCTS IN HATAY PROVINCE WITH SWOT ANALYSIS

ARTICLE INFO

Research Article

Received 29 November 2018

Received in revised form 3 December 2018

Accepted 5 December 2018

Published online 29 April 2019

ABSTRACT: The Mediterranean region has valuable sources with regards to non-wood forest products because of its geographic position. Important non-wood forest products in Hatay, where is in the Mediterranean region, are pine, bay, sage, terebinth, thyme, oak, locust, lime, juniperus, and giant fennel. A strategic method was used for showing potential opportunities of non-wood forest products in Hatay province and benefit from these opportunities. At this research, it was examined that Strength (S), Weakness (W),

Opportunitiy (O), and Threat (T) (SWOT) of non-wood forest products in Hatay province were determined.

Keywords: SWOT, strategy, non-wood forest products, Hatay

GİRİŞ

Ormanların sadece odun hammaddesinden değil birçok yönünden yararlanılmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye için de odun hammaddesinin yanı sıra odun dışı orman ürünleri (ODOÜ) de ekonomik, biyolojik ve kültürel anlamda önemli bir yere sahiptir. ODOÜ; orman ekosisteminde her çeşit bitki, ağaççık, çalı, mantar, vb., ürünlerden oluşmaktadır. Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) 2016 yılında çıkarttığı 302 sayılı (Envanter ve Planlaması İle Üretim ve Satış Esasları) tebliğinde “ormanlardan ve ağaçlardan elde edilen odun dışındaki biyolojik ve mineral kökenli ürünler ile kabuk, yonga, çalı, kök, kütük, kozalak gibi odun üretimi sırasında açığa çıkan diğer ürünler ile mantarlar, orman humusu ve örtüsü” şeklinde tanımlanarak bitkisel kökenli üretim anlayışına dönülmüştür (Ok & Tengiz, 2018). Ayrıca elde edilen ürünler; geleneksel olmayan ürünler, ikincil ürünler ve özel orman ürünleri adlarıyla da bilinmektedir (Leakey & ark, 1996).

Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre, dünyada yaklaşık 20.000 civarında çeşitli amaçlarda kullanılan bitki vardır. Bu bitkilerin 4.000'i bitkisel ilaç yapımında kullanılmaktadır. Türkiye'de ise yaklaşık 500'ünün bitkinin ilaç yapımında kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak dünyada ticareti yapılan bitki sayısı 346 olup sadece 112'sinin ihraç edildiği bilinmektedir. Ayrıca doğadan toplanıp marketler, aktarlar ve semt pazarlarında ticari olarak satılan 179 tür olduğu saptanmıştır (Balcı, 2011).

Odun dışı orman ürünlerine yönelik son yıllarda Orman Genel Müdürlüğü çalışmalar başlatmıştır. OGM'nin 2010 bilançosuna göre 131 ton odun dışı orman ürünü üretilmiştir. Üretilen ürünlerin 64.000 ton ihraç edilip geri kalanı iç piyasada tüketilmiştir (URL-1, 2017). Orman Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalar gelir sağlamış olup, hem orman köylülerine hem de üretimin artmasına katkı sağlamıştır.

Stratejik Yöntem

İşletmelerin ve organizasyonların yaşamlarını sürdürmeleri için rekabet üstünlüklerini kazanmalıdırlar. Ortalamanın üzerinde kar etme amacıyla kaynakların en etkili şekilde kullanılması gerekmektedir. Stratejik yönetim, hedeflere ulaşabilmek için kararların formüle edilmesi, değerlendirilmesi ve uygulanması bilimi olarak tanımlanmaktadır (URL-2, 2017).

Stratejik yönetimin unsurları aşağıda yer almaktadır:

- ✓ Uzun dönemlidir,
- ✓ Çevreyle uyumu amaçlar,
- ✓ Üst yönetimin fonksiyonudur,
- ✓ Örgütün bütününe ilişkindir,
- ✓ Sürdürülebilir rekabet üstünlüğünü amaçlar (URL-3, 2017).

Stratejik yönetimin yararları:

- ✓ Hızlı değişen çevre koşullarına karşı esnek davranma yeteneği kazandırarak değişimin zamanında yapılmasını sağlar,
- ✓ Uzun vadeli düşünme ufku kazandırır,

- ✓ Stratejik açıdan önemli olan konu ve faktörlerin belirlenmesini sağlar ve bu konulara odaklanma imkanı verir,
- ✓ Alt bölümler ile birlikte ortak hareket noktasını oluşturur,
- ✓ Tehditleri ve fırsatları izleme, değerlendirme olanağı sağlar (URL-2, 2017).

Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünden alınan verilerine göre 2017 yılı odun dışı tali ürün satışları Tablo 1’de verilmiştir (URL-5,2018).

1.288.230 kg Defne Yaprağı satışından	103.058,40 TL
7.000 kg Fıstık Çamı Kozalağı satışından	1.750,00 TL
37.214 kg Çakışır Otu satışından	2.605,00 TL
2.000 kg Kozalak satışından	120,00 TL

olmak üzere odun dışı tali ürünlerden toplam olarak, Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğüne 2017 yılında **107.533,40 TL** gelir sağlamıştır.

Tablo 1. 2017 Yılında Gerçekleşen Tali Ürünlerin Satışı

Şefliği	Defne Yaprağı		Fıstık Çamı Kozalağı		Çakışır Otu		Her Çeşit Boş Kozalak		Her Çeşit Bitki Artığı (Humus)		Mersin Sürgünü	
	Miktar (Kg)	Tutar (TL)	Miktar (Kg)	Tutar (TL)	Miktar (Kg)	Tutar (TL)	Miktar (Kg)	Tutar (TL)	Miktar (Ton)	Tutar (TL)	Miktar (Kg)	Tutar (TL)
İskenderun	15000	1.200,00	0	0,00	0	0,00	2000	120,00	0	0,00	0	0,00
Denizciler	145000	11.600,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Uluçınar	16730	1.338,40	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Belen	21000	1.680,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Hassa	0	0,00	7000	1.750,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Kırıkhan	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Antakya	10000	800,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yayladağı	520500	41.640,00	0	0,00	37214	2.605,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Samandağı	525000	42.000,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Dört Yol	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Erzin	35000	2.800,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Ufakçak	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İŞLETME TOPLAMI	1.288.230	103.058,40	7.000	1.750,00	37.214	2.605,0	2.000	120,00	0	0,00	0	0,0
												107.533,40

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Bu çalışmada materyal olarak Hatay ilinde yer alan ODOÜ seçilmiştir. Hatay doğal güzelliği ve tali ürünler çeşitliliği açısından önemli illerden biridir. Hatay İli Türkiye'nin güneyinde yer almış olup; Suriye, Osmaniye, Adana ve G.Antep ile sınır komşusudur. 15 ilçeden oluşan (Yayladağı, İskenderun, Antakya, Belen, Hassa, Altınöz, Reyhanlı, Kumlu, Arsuz, Dört Yol, Payas, Altınöz, Defne, Erzin, Samandağ) Hatay kültür olarak da kozmopolitik bir ildir. Bu ilin yüzölçümü 5.524 km²'dir (göller hariç). Toprakların %33,5'ini ovalar, %20,4'ünü platolar ve %46,1'ini dağlar oluşturmaktadır (URL-4, 2017).

Akdeniz ikliminin egemen olduğu Hatay'da yazları kurak, kışları yağışlı ve ılık geçmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 15.1 - 20 °C derece arasındadır. Yıllık yağış miktarı ortalama 1500 mm civarındadır. İklim özellikleri nedeniyle doğal bitki örtüsü ormanlardan oluşan bölge tahrip olmuştur ve bu alanların çoğu bodur bitki türlerine dönüşmüştür (URL-4, 2017).

Hatay ilinde ODOÜ, küçük işletmeler tarafından yapılmakta olup kooperatif bulunmamaktadır. Üretimde modern yöntemlerin kullanılmaması da verimi düşürmektedir. Hatay'da bulunan başlıca tali ürünler; Fıstık Çamı, Defne, Adaçayı, Menengiç, Kekik, Meşe, Keçiboynuzu, İhlamur, Andız ve Çakşırotu'dur.

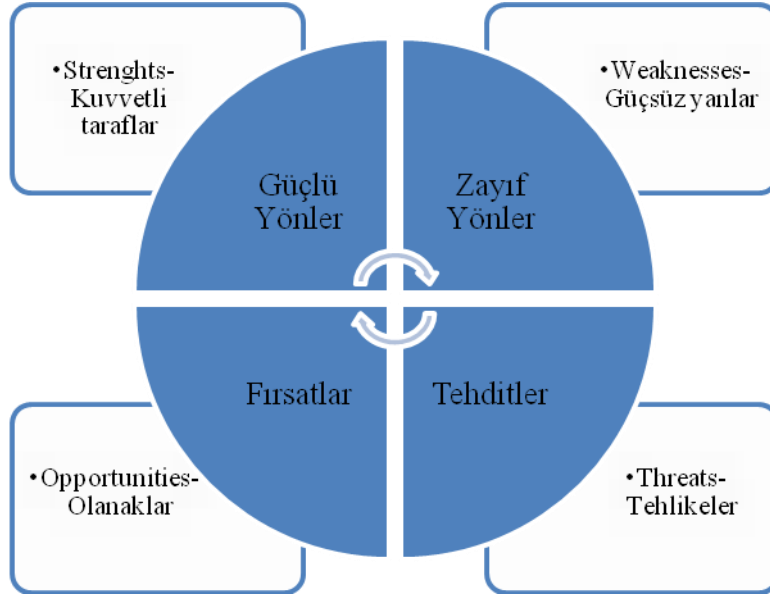
Yöntem

Bu araştırmada Hatay ilinde yer alan ODOÜ'nün Güçlü (G), Zayıf (Z), Fırsat (F) ve Tehditleri (T), GZFT, araştırılmıştır. GZFT analizi kurumun çevresiyle olan ilişkileri hakkında detaylı veri toplamamıza, analiz yapmamıza ve kurumun geleceği hakkında doğru kararlar vermemize destek olur (Hamidoğlu, 2002).

GZFT analizi ile güçlü yönler, zayıf yönler, tehditler ve fırsatlar araştırılır. Güçlü ve zayıf yönler iç çevre ile fırsat ve tehditler ise dış çevre faktörüne bağlıdır GZFT analizi işletmeler için çok önemli bir yere sahiptir. İşletmenin zayıf yönlerini ortaya çıkararak meydana gelen tehditlere karşı önlem alınmasını sağlar. Ayrıca GZFT analizi ile rakip işletmeleri inceleyebiliriz ve yeni stratejilerle pazarda başarılı bir şekilde rekabet edebiliriz (Taymaz, 2002).

Genel durum ve yapılması gerekenleri görselleştirmek ve değerlendirmek için yaygın bir şekilde kullanılan analiz tekniği olan GZFT analizi ile;

- ✓ Mevcut durum hakkında bilgiler elde edilir,
- ✓ Değerlendirme sürecine aktif katılım sağlar,
- ✓ İşletmenin aktif hatta pro-aktif olmasını sağlar,
- ✓ GZFT sayesinde Şekil 1'de verilen soruların sistematik bir şekilde cevap bulması sağlanmaktadır.

Şekil 1. SWOT Analizi (URL-3, 2017)

Bu çalışmada GZFT analizi için beyin fırtınası yöntemi kullanılmıştır. Beyin fırtınası kısa sürede bir grup insanlardan oluşan ve amacı fikir elde etme olan etkili yöntemlerdendir (Rawlinson, 1995). Bu yöntemin uygulanmasında çalışma grupları oluşturulmalıdır. Yöntemin etkili olabilmesi grup sayısına bağlıdır. 5-6 kişilik grup yerine 12-15 kişiden oluşan büyük gruplar oluşturulduğunda yöntem daha etkili olmaktadır. Ayrıca yöntemin etkili olması için katılımcı sayısı 40'a kadar çıkartılabilir. Beyin fırtınası yönteminden önce ön hazırlık işlemi bulunmaktadır. Bunlar (Selvi, 1999);

- ✓ Grup oluşturma,
- ✓ Toplantı yöneticisi seçme,
- ✓ Toplantı mekanının belirlenmesi ve gerekli düzenlemenin yapılması,
- ✓ Yöntemin tanıtımının yapılması olarak özetlenebilir.

BULGULAR

Hatay ilinin odun dışı orman ürünleri ele alındığında özellikle defne, çakşır otu ve fıstık çamı kozalağı gibi ürünlerin varlığının yüksek miktarda olduğu tespit edilmiştir. Yapılan GZFT analiziyle Hatay'da bulunan ODOÜ ile ilgili güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler aşağıda verilmiştir.

Güçlü yönleri (Strength)

- ✓ Hatay'ın endemik türler, bitki çeşitliliği ve yaban hayatı kaynağı bakımından çeşitliliğin fazla olduğu önemli yerlerden biri olması,
- ✓ Orman tali ürünleri sektörünün devlet politikasıyla güçlendirilmesi,
- ✓ Hatay'da bulunan Fıstık Çamı, Defne, Adaçayı, Menengiç, Kekik, Meşe, Keçiboynuzu, Ihlamur, Andız ve Çakşırotu vb. ürünlerin yetişeceği alanların yeterli olması,

- ✓ Hatay ilinin konumundan dolayı denizyolu taşımacılığına uygun bir yer olması.

Zayıf yönleri (Weakness)

- ✓ Hatay'da bulunan ODOÜ düzgün bir biçimde kayıt altına alınamaması. Orman İşletmeleri tarife bedeli uygulamakta olup; kaçak yollarla elde edilen ürünlerden bu bedelin alınmaması. Kaçak taşınan ürünlerden dolayı gerçek üretim miktarı da hesaplanamamaktadır,
- ✓ Araştırma geliştirme çalışmalarının yeterli olmamasından kaynaklı Odun Dışı Orman Ürünleri hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması ve yeterli geliştirme sağlanamaması,
- ✓ Hatay'da bulunan Mustafa Kemal Üniversitesi ve İskenderun Teknik Üniversitesinde ilgili bölümler bulunmamasından kaynaklı ODOÜ faaliyetlerinin yetersiz kalması,
- ✓ Odun dışı orman ürünleri üretimine modern yöntemlerin kullanılmamasından dolayı verimin düşük olması,
- ✓ Hatay'da ODOÜ üretiminin küçük işletmeler tarafından yapılması. Bu sektörün gelişmesi ve gerekli çalışmaları yürütecek bir sivil toplum kuruluşunun bulunmaması.
- ✓ Arz açısından dolayı üretimin gelişmemesi,
- ✓ Mevzuattan dolayı üretimde zorlukların yaşanması,
- ✓ Üniversite ve araştırma kurumlarının konu ile yeterli derecede ilgilenmemesinden kaynaklı bilimsel veri azlığı problemi.
- ✓ Ürün fiyatının aracı veya perakendeci tarafından belirlenmesinden dolayı fiyatlandırma politikalarının sağlıklı bir şekilde yapılmaması,
- ✓ Sertifikalandırmanın yapılmamasından kaynaklı bilincin gelişmemesi ve ODOÜ tanıtımının yetersiz olması,
- ✓ Cadde ve sokaklarda Hatay'a özgü tali ürünler ile ilgili süsleme ya da mimarinin olmaması.

Fırsatlar (Opportunities)

- ✓ Sektör kırsal yerlerde yaşayanlar için iyi bir iş imkanıdır. Köylülerin geçim kaynağı haline gelmiş ve köyden kente olan göçleri engellemiştir,
- ✓ Sektörün geliştirilmesiyle ekonomik, kültürel, sosyal gibi bir çok alana fayda sağlayacak olması,
- ✓ Kazancın fazla olmasından kaynaklı yatırımcıların bu sektöre eğiliminin olması,
- ✓ Ekonomik değeri olan ODOÜ'nün kullanım alanlarının artması ve Hatay ekonomisine katkı sağlayacak olması.

Tehditler (Threats)

- ✓ Düzgün bir şekilde üretimin yapılmamasından dolayı kaynaklara zarar verilmesi. Hasat zamanının da eski usullerle yapılmasından dolayı kaynakların ömrünün kısılması,
- ✓ Ürün gelirlerinin paylaşımından kırsal kesimin faydalanmaması. Sadece iş gücünden yararlanan kırsal kesimin emeklerinin karşılığını tam olarak almamasına rağmen, araçların bu durumu iyi bir şekilde değerlendirmesi,
- ✓ Ağaçlandırma sırasında ürünlere zarar verilmesi,

- ✓ ODOÜ üretimin yapıldığı sahaların 2B arazisi olması ve bu arazilerin satılması ya da imara açılması,
- ✓ Kooperatif, dernek vb. kuruluşlara güvenin olmamasından kaynaklı sosyal dayanışmanın olmaması.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hatay ilinin orman tali ürünleri sektörünün güçlü yönleri; Hatay'ın endemik türler, bitki çeşitliliği ve yaban hayatı kaynağı bakımından çeşitliliğin fazla olduğu önemli yerlerden biri olması, orman tali ürünleri sektörünün devlet politikasıyla güçlendirilmesi, Hatay'da bulunan Fıstık Çamı, Defne, Adaçayı, Menengiç, Kekik, Meşe, Keçiboynuzu, Ihlamur, Andız ve Çakşırotu vb. ürünlerin yetişeceği alanların yeterli olması, Hatay ilinin konumundan dolayı denizyolu taşımacılığına uygun bir yer olmasıdır.

Hatay ilinin orman tali ürünleri sektörünün zayıf yönleri; Hatay'da bulunan ODOÜ düzgün bir biçimde kayıt altına alınmaması, Ar-Ge çalışmalarının yeterli olmamasından kaynaklı ODOÜ hakkında yeteri bilgiye sahip olunmaması ve yeterli geliştirme sağlanmaması, ODOÜ üretimine modern yöntemlerin kullanılmamasından dolayı verimin düşük olması, Hatay'da ODOÜ üretiminin küçük işletmeler tarafından yapılması ve bu sektörün gelişmesi ve gerekli çalışmaları yürütecek bir sivil toplum kuruluşunun bulunmaması, arz açığından dolayı üretimin gelişmemesi, mevzuattan dolayı üretimde zorlukların yaşanması, üniversite ve araştırma kurumlarının konu ile yeterli derecede ilgilenmemesinden kaynaklı bilimsel veri azlığı, ürün fiyatının aracı veya perakendeci tarafından belirlenmesinden dolayı fiyatlandırma politikalarının sağlıklı bir şekilde yapılmaması, sertifikalandırmanın yapılmamasından kaynaklı bilincin gelişmemesi ve ODOÜ tanıtımının yetersiz olması, cadde ve sokaklarda Hatay'a özgü tali ürünler ile ilgili süsleme ya da mimarinin olmaması.

Hatay ilinin orman tali ürünleri sektörüyle ilgili fırsatları; sektör kırsal yerlerde yaşayanlar için iyi bir iş imkanı olması ve köylülerin geçim kaynağı haline gelmesi, sektörün geliştirilmesiyle ekonomik, kültürel, sosyal gibi bir çok alana fayda sağlayacak olması, kazancın fazla olmasından kaynaklı yatırımcıların bu sektöre eğiliminin olması, ekonomik değeri olan ODOÜ'nin kullanım alanlarının artması ve Hatay ekonomisine katkı sağlayacak olmasıdır.

Hatay ilinin orman tali ürünleri sektörüyle ilgili tehditlerinde öne çıkan unsurlar; düzgün bir şekilde üretimin yapılmamasından dolayı kaynaklara zarar verilmesi, hasat zamanının da eski usullerle yapılmasından dolayı kaynakların ömrünün kısılması, ürün gelirlerinin paylaşımından kırsal kesimin faydalanmaması, ağaçlandırma sırasında ürünlere zarar verilmesi, ODOÜ üretimin yapıldığı sahaların 2B arazisi olması ve bu arazilerin satılması ya da imara açılması, kooperatif, dernek vb. kuruluşlara güvenin olmamasından kaynaklı sosyal dayanışmanın olmaması.

Bu tez kapsamında Hatay' da bulunan odun dışı orman ürünleriyle yaşanan sorunlar ile ilgili çözüm önerileri sunulmuştur. Bunlar;

- ✓ Odun dışı orman ürünlerinin düzgün bir şekilde kayıt altına alınmamasından kaynaklı üretim miktarı hesaplanamamaktadır. Kaçakların önüne geçilip, orman sahalarında üretilen tali ürünlerin güvenliği sağlanmalı ve gerekli tedbirler alınmalıdır. Kaçaklarla ilgili maddi manevi yaptırımlar uygulanarak caydırma politikası izlenmelidir.

- ✓ Ar-Ge çalışmaları artırılarak odun dışı orman ürünleri hakkında yeterli bilgi elde edilmeli ve geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı. Ar-Ge çalışmalarından sonra bu bilgilerin yayılacağı toplantı, sempozyumlar yapılarak Hatay halkı bu konuda bilinçlendirilmelidir.
- ✓ Odun dışı orman ürünleri üretiminde modern yöntemler kullanarak verim artırılmalı. Modern yöntemlerde kullanılacak makine ve teçhizat ile ilgili eğitimler verilerek bu alanda profesyonel çalışacak işçiler yetiştirilmelidir.
- ✓ Sektörün gelişimi için dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütleri kurulmalı. Kurulan sivil toplum örgütü düzenli çalışmalar yapıp eğitimler ve seminerler düzenlemeli. Düzenlenen eğitim sonrası sertifikalandırma yapılarak insanlar sektöre teşvik edilmeli. Fiyatlandırma politikasını düzenleyerek orman köylülerinin ve sektör mağdurlarının hakları korunmalıdır. Ayrıca basın ve yayın yoluyla sesini duyurarak yatırımcıları sektöre çekmelidir.
- ✓ Arz açığından dolayı üretimin gelişmemesi önemli bir problemdir. Arz oranının artırılması için tali ürünlerin faydaları, ekonomik değerleri ve kullanım alanları gibi konularda bilgilendirmeler yapılmalı. Ayrıca bu ürünler gerekirse tanıtım amaçlı ücretsiz dağıtılmalı ve insanların ilgisini çekmelidir. Üretimin gelişmemesi konusunda bir diğer etken ise mevzuattan kaynaklı sorunlardır. Üretimin artması için mevzuatta değişiklikler yapılmalı ve teşvik edici projeler geliştirilmelidir.
- ✓ Tali ürünlerinin tanıtımı için özellikle Hatay'da yetişen ürünler, cadde ve sokaklara ekilmelidir. Böylece halk ücretsiz olarak ürünlerden faydalanacak imkan bulacaktır. Ayrıca mimari yapılar ve refüjlere yapılacak olan süslemeler dikkat çekecek olup, arz açığını kapatma yönünde ilerleme sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Balcı, Ö., (2011). Odun Dışı Bitkisel Ürünler. Bitkisel Ürünler Şube Müdürlüğü, Uluslararası Orman Yılı.
- Hamidoğlu C., (2002). SWOT Analizi ve Tekstil Sektörü Üzerine Bir Uygulama, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Uluslararası İşletmecilik Bilim Dalı , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Leakey, R. B., Temu, A. B., Melynk, M., & Vantomme, P., (1996). Domestication and Commercialization of Non-Timber Forest Products. Non-Wood Forest Products Series 9, Rome. 92-5-103935-6.
- Ok, K., & Tengiz, Y. Z., (2018). Türkiye'de Odun Dışı Orman Ürünlerinin Yönetimi. KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi, 21(3):457-471.
- Rawlinson, J.G., (1995). Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası. çev: O.Değirmen. İstanbul: Bireysel Yaratım Dizisi: II.
- Selvi, K., (1999). Beyin Fırtınası Yöntemiyle İhtiyaç Analizi. Kurgu Dergisi, s: 16, 203-212.
- Taymaz, E., (2002). Öngörü Yöntemleri ve Teknikleri, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Gebze.
- URL-1, http://www.marbleport.com/marble_port/guncelhaberler/2846/ (11.12.2017).
- URL-2, <http://www.yonetselzihin.com/stratejik-yonetim/stratejik-yonetim-nedir-neden-onemlidir/.html> 11.10.2017.

URL-3, http://dkbb.gov.tr/upload/dosyalar/STRATEJ__K_Y__NET__M_uzun_10.12.2017.

URL-4, <http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum>.

URL-5, <http://www.ogm.gov.tr/Lists/OdunDisiUrunlerUrunBazında/AllItems.aspx>